

Övriga namn, ergonymer eller krematonymer?

Krematonymiens plass i nordisk navnegransking

Agata Michnowska

Abstract

This article is devoted to chrematonomastics, the youngest subdiscipline of onomastics, which studies names of objects of material and immaterial culture. The paper's primary objective is to examine different definitions and classifications of the key term *chrematonym* as proposed by Nordic and Slavic researches. Furthermore, the author suggests introducing the term *krematonym* into Scandinavian onomastics. The article also provides an overview of papers devoted to different kinds of Nordic chrematonyms, i.e. names of small businesses, machines and vehicles.

Keywords:

other names; chrematonyms; chrematonomastics

Nøkkelord:

øvrige navn; krematonymer; krematonymi

1. Innledning

Navnegransking har lenge vært en betydelig gren av språkvitenskap. De to tradisjonelle grenene av navneforskning, dvs. person- og stedsnavnforskning, er viktige forskningsfelter for nordiske forskere. Hvert år publiseres mange publikasjoner angående begge temaene i alle de nordiske landene.

I løpet av de siste årene har utenlandske navneforskere, hovedsakelig fra de slaviske landene, begynt å granske onomastikkens nyeste gren, som på engelsk heter *chrematonomastics*. Det er en betegnelse på en meget omfattende gruppe navn på bl.a. ting, selskaper, produkter eller generelt andre ikke-personlige og ikke-stedsrelaterte navn. Denne gruppen skiller seg fra navn på steder og personer, og oppfattes nå som den raskest voksende klassen av egenavn.

Hensikten med denne artikkelen er å beskrive statusen til krematonymi i Norden⁴⁴. Jeg vil se nærmere på ulike måter å dele denne omfattende gruppen på, med referanser til inndelingene foreslått av Bengt Pamp og Katharina Leibring. Jeg vil attpåtil ta for meg ulike definisjoner av krematonymer som ble foreslått av nordiske forskere og internasjonale navneorganisasjoner. Til syvende og sist skal jeg gi en oversikt over de viktigste nordiske publikasjonene om ulike typer av krematonymer. Artikkelen er basert på min pågående doktoravhandling der jeg drøfter navn på overnattingsteder i de nordiske hovedstedene. Jeg skriver fra mitt slaviske perspektiv, for jeg er preget av den polske oppfatningen av krematonymi, og den sannsynligvis skiller seg fra den som er vanlig i Norden. Derfor ønsker jeg å vise mine nordiske kollegaer noen retningslinjer for hvordan de kan betrakte de såkalte øvrige navnene.

2. Terminologi

Det engelske begrepet *chrematonym* kommer fra gr. *χρήμα, χρηματος* [chréma, chrématos] som kan oversettes som «ting, produkt, vare», men også «verk, gjerning, handling, sak, hendelse, prosjekt» (Gałkowski 2011 s. 9, min oversettelse). Begrepet ble lånt inn i noen slaviske språk, f.eks. polsk *chrematonim*, slovakisk *chrématoným* og tsjekkisk *chrématonym*.

Definisjonen av begrepet er tilgjengelig på nettsiden til ICOS i seksjonen Onomastic terminology. Der blir det definert som «name of a politico-economic or commercial or cultural institution or thing; a catch-all category». Definisjonen er ganske kort, og man kan få inntrykk av at den ikke er presis nok, og hjelper ikke til med å forstå hva krematonymer egentlig er.

Begrepet *chrematonym* ble også nevnt i den engelske versjonen av List of Key Onomastic Terms som også ble publisert av ICOS. Begrepet ble imidlertid ikke inkludert i listen; i stedet ble det brukt i sammenheng med et annet begrep, dvs. *ergonym*:

ergonym – name of a product or a brand; NOTE: The term **chrematonym** in some languages is used in this sense, but can also have a broader meaning (i.a. proper names of social events, institutions, organisations...). (ICOS 2019)

⁴⁴ Her mener jeg Danmark, Færøyene, Island, Norge og Sverige. Siden jeg ikke snakker finsk, og plasshensynet tillater meg ikke å drøfte finske navn, skal jeg ikke inkludere Finland i artikkelen. Det er likevel viktig å understreke at finske navneforskere er interesserte i ulike typer navn, ikke minst krematonymer. Noen av de finske publikasjonene skal nevnes på slutten av teksten.

Begrepet *ergonym* er heller ikke forklart på en entydig måte. Likevel kan man se at engelskspråklige navneforskere er klar over selve eksistensen av begrepet *chrematonym*, og prøver å gi eksempler på det.

Listen er tilgjengelig i 24 språklige versjoner. Den eneste nordiske versjonen er på svensk, og ble utarbeidet av Mats Wahlberg med bistand fra Katharina Leibring og Staffan Nyström. Begrepet *chrematonym* dukkes opp i ti språkversjoner, deriblant bulgarsk, fransk, makedonisk, polsk, portugisisk, rumensk, slovakisk, tysk, tsjekkisk og ungarsk. Likevel ble begrepet ikke inkludert i den svenske versjonen. I tabellen nedenfor gir jeg en kort oversikt over ulike språklige versjoner⁴⁵ av definisjonen av begrepet *ergonym*, der også begrepet *krematonym* drøftes. Den svenske versjonen er attpåtil inkludert.

Tabell 1. Utvalgte versjoner av definisjonen av begrepet *ergonym*.

Språk	Definisjon	Oversettelse
fransk	ergonyme – nom d’un produit ou d’une marque. (N.B. : dans quelques langues, le terme chrematonyme est usité dans ce sens, mais peut aussi avoir une signification plus large, à savoir noms d’événements sociaux, d’institutions, d’organisations...).	ergonym – navn på et produkt eller et merke. (OBS: på noen språk brukes begrepet krematonym i denne betydningen, men det kan også ha en bredere betydning, nemlig navn på sosiale begivenheter, institusjoner, organisasjoner osv.).
makedonisk	ергоним – име на производ или на бренд/марка; ЗАБЕЛЕШКА: во некои јазици во оваа смисла се употребува терминот хреMATоним, но може исто така да има широко значење (како што се сопствените имиња на општествени настани, организации, институции...)	ergonym – navn på et produkt eller et merke; OBS: på noen språk brukes begrepet krematonym i denne betydningen, men det kan også ha en bred betydning (navn på sosiale arrangementer, organisasjoner, institusjoner osv.)

⁴⁵ Alle versjonene ble hentet fra nettsiden til ICOS <https://icosweb.net/publications/onomastic-terminology/>. De utvalgte definisjonene ble oversatt til norsk av meg.

rumensk	ergonim – nume al unui produs sau al unui brand; NOTĂ: În anumite limbi, se poate folosi cu acest sens termenul crematonim, care poate avea și un sens mai larg (nume proprii ale unor evenimente sociale, instituții, organizații...)	ergonym – navn på et produkt eller et merke; OBS: på noen språk kan begrepet krematonym brukes i denne betydningen, og det kan også ha en bredere betydning (navn på sosiale hendelser, institusjoner, organisasjoner osv.).
svensk	ergonym	
tsjekkisk	ergonymum – jméno výrobku nebo firmy (POZNÁMKA: V některých jazycích se v tomto smyslu používá termín chrématonymum, ten však může mít širší význam (mj. vlastní jména společenských událostí, institucí, organizací...)) (...)	ergonym - navn på et produkt eller et merke (OBS: på noen språk brukes begrepet krematonym i denne betydningen, men det kan ha en bredere betydning (f.eks. navn på sosiale hendelser, institusjoner, organisasjoner...)) (...)
tysk	Name eines Produktes oder einer Marke. In manchen Sprachen wird dafür der Terminus Krematonym gebraucht, wobei die Bedeutung dann auch auf Institutionen, Veranstaltungen oder Organisationen, etc. ausgeweitet werden kann.	navn på et produkt eller et merke. På noen språk brukes begrepet krematonym for dette, selv om betydningen også kan utvides til institusjoner, arrangementer eller organisasjoner, osv.
ungarsk	ergonima – Egy termék vagy márka tulajdonneve. (Megjegyzés: Néhány nyelvben a chrematonym terminus, illetve annak megfelelője használatos ebben az értelemben, amelynek azonban tágabb jelentése is lehet, úgymint események, rendezvények, intézmények, szervezetek stb. tulajdonneve. A magyarban az összefoglaló értelmű terminus nem használatos.)	ergonym – navn på et produkt eller et merke. (OBS: på noen språk brukes begrepet chrematonym eller dets ekvivalent i denne betydningen, som imidlertid også kan ha en bredere betydning, som for eksempel navn på hendelser, begivenheter, institusjoner, organisasjoner osv. På ungarsk brukes begrepet ikke.)

Nesten alle de analyserte definisjonene følger samme mønster som den engelske originalen. I den svenske versjonen ble begrepet *ergonym* beholdt som *ergonym*, uten noen videre forklaring eller henvisning til ordet *krematonym*. Nesten alle språk, bortsett fra ungarsk, har tilpasset det engelske begrepet *chrematonym* til sin egen ortografi (jf. rumensk *crematonim*; tsjekkisk *chrématonymum*; tysk *Krematonym*). Alle definisjonene peker på et bredt spektrum av fenomener som kan forstås som krematonymer. Den ungarske definisjonen ble utvidet med en ytterligere kommentar om at begrepet *chrematonym* ikke brukes på ungarsk.

Man kan godt si at betegnelsen *krematonym* heller ikke brukes av nordiske navneforskere. Etter å ha lett etter det i slike ressurser som NAOB, SAOB, DDO og ISLEX, oppdaget jeg at ordet heller ikke finnes i noen av de største ordbøkene over de nordiske språkene. Det betyr at ordet ikke er kjent blant vanlige språkbrukere.

3. *Krematonym* – et universelt begrep

Begrepet *chrematonym* er veletablert i den slaviske navneforskningen, og blir mer og mer populært blant navneforskere fra andre land. Det som nå og da diskuteres, er derimot begrepets universelle definisjon. Gałkowski (2011 s. 9) kommer med et forslag om en veldig enkel definisjon, dvs. «navn som denotere forskjellige resultater av menneskelig kulturell aktivitet» (min oversettelse). Det finnes likevel noen navneforskere som betrakter krematonymer på en litt annen måte, og snakker om behovet for å endre den alminnelige definisjonen (se Breza 2005; Kosyl 2001, 2003; Odaloš 2015). Om det egentlig er nødvendig, er vanskelig å si. Gałkowski (2011 s. 9) bemerker at det finnes en økende tendens til å oppfatte krematonymer som navn på ting produsert av mennesker individuelt eller i serier, men også som navn på former av sosiale grupper. Og av den grunn mener jeg at den moderne navneforskningen trenger ett universelt begrep som kan brukes for å snakke om ulike typer onymer, bl.a. navn på gjenstander, produkter, varer, butikker, organisasjoner eller selskaper. I en lengre periode har slike navn og lignende, altså navn som ikke refererer til personer, steder eller dyr, blitt marginalisert av navneforskere. Men vi er likevel omgitt av slike navn, og de også fortjener å bli lagt merke til og analysert. For dette trenger vi verktøy, særlig et gjennomtenkt begrepsapparat. Begrepet *krematonym* er universelt, og kan brukes for å snakke om et bredt spektrum av navn. Her er jeg helt enig med Patryk Borowiak (2021 s. 13), som mener at bruken av dette begrepet er fornuftig, ettersom ordets rot, *chréma*, oversettes rett og slett som «ting» og «vare».

4. Øvrige navn?

Selv om nordiske navneforskere ikke bruker begrepet *krematonym*, er de selvfølgelig klar over eksistensen av ulike typer egennavn. Ett av kapitlene fra publikasjonen *Namn och namnforskning*. Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn redigert av Staffan Nyström (2021) handler om denne navnekategorien. Kapitlet heter *Övriga namn* og ble skrevet av Katharina Leibring. Kapitlet begynner med Leibrings forklaring av bruken av akkurat dette begrepet. Forskeren mener at

någon sammanfattande benämning på alla de namnkategorier som inte är ortnamn eller personnamn finns inte. På svenska brukar därför termen *Övriga namn* användas med den engelska motsvarigheten *Other names*. Termen är egentligen inte bra eftersom den innebär en negativ kategorisering – den utgår från vad namnen inte är, alltså varken ortnamn eller personnamn. (Leibring 2021 s. 247)

I dette avsnittet bruker Leibring ikke begrepet *krematonym*. Man kan lure på hvorfor hun påstår at det ikke finnes noe annet begrep som kan brukes i denne sammenhengen. I utenlandske studier er det jo vanlig å snakke om *chrematonyms*. Samtidig kritiserer forskeren begrepet *øvrige navn*, for det er basert på en negativ måte å klassifisere navn på; det samler alle de navnene bare fordi de ikke tilhører de to tradisjonelle navnekategoriene. Av den grunn foreslår Leibring å konsentrere seg om ulike underkategorier av øvrige navn, og bruke deres navn istedenfor selve navnet på denne brede gruppen av egennavn.

4.1 Inndelingen foreslått av Bengt Pamp (1994)

Nå vil jeg se nærmere på måter å dele de såkalte øvrige navn på. Allerede tidlig på 1990-tallet begynte nordiske navneforskere å ta for seg andre typer navn. I 1990 holdt den svenske navneforskeren Hugo Karlsson foredrag om navn på damplokomotiver. Temaet inspirerte nordiske navneforskere til å se litt nærmere på andre navnekategorier, og kun ett år seinere arrangerte de et symposium dedikert til *øvrige navn*. Arrangementet *Övriga namn: NORNA:s nittonde symposium* fant sted i Göteborg og har til nå vært det eneste arrangementet viet (nesten⁴⁶) utelukkende nordiske krematonymer. Blant temaene som ble diskutert under symposiet var det navn på skip og andre transportmidler, dyr, firmaer og varemerker. Alle disse kategoriene ble «i mangel av et bedre begrep» (Jóhannesson, Karlsson & Ralph 1994 s. 1) kalt til sammen for *øvrige navn*. Redaktørene av postkonferansepublikasjonen bemerket i innledningen at symposiet ble organisert for

⁴⁶ Her bruker jeg ordet *nesten* fordi under symposiet snakket noen av navneforskerne også om navn på dyr, som i Norden betraktes som en underkategori av øvrige navn.

att vara en inventering av den forskning som pågått och pågår rörande sådana namn. Jämförelser mellan namnbeståndet hos olika referentkategorier borde också kunna inledas. En synnerligen starkt bidragande anledning till symposiet var att söka stimulera till en intensivare och mer fördjupad vetenskaplig forskning rörande dessa viktiga och relativt obearbetade namnkategorier. (Jóhan-
nesson, Karlsson & Ralph 1994 s. 1)

Under symposiet prövde noen forskere å klassifisere den nye underkategorien av egennavn. Bengt Pamp, i sitt foredrag Övriga namn och andra. Ett försök till gruppering av egennamnen, hadde opprinnelig til hensikt å fokusere på øvrige navn og dele dem i bestemte kategorier. Imidlertid tok han for seg alle navnekategoriene. Han sorterte egennavn basert på det som de denoterer, da han mente dette var «den enda rimliga utvägen» (Pamp 1994 s. 50). Han foreslo seks navnekategorier:

1. personnavn – navn på enkeltpersoner, men også menneskelignende værelser (f.eks. guder eller kjemper), til og med navn på partier og masseorganisasjoner, idrettsforeninger og kunstneriske grupper⁴⁷;
2. dyre- og plantenavn – navn på bestemte dyr og planter brukt av mennesker i dagligtale (bl.a. *Karo*, *Brunte* eller *Snapphaneeken*), men ikke betegnelser av ulike dyre- og plantearter (f.eks. *hund*, *abbor* eller *blåveis*);
3. stedsnavn – navn som finnes «på alle slags kartor – jordiske kartor, kartor över stjärnhimlen och kartor över vårt planetsystem och över enskilda planeter och månar» (Pamp 1994 s. 51 f.);
4. saknavn – navn på alle konkrete objekter laget av mennesker, bl.a. biler, fly, våpen, edelsteiner, kunstverk (f.eks. *Potetstipsene* av Vincent van Gogh) eller skulpturer (f.eks. *Tenkeren* av Auguste Rodin);
5. hendelses- og epokenavn – navn på historiske hendelser (f.eks. *Trettiårskrigen*), epoker (*Opplysningstiden*), avgrensede epoker i kunsthistorien (*Barokken*), men også navn på stormer og naturhendelser (f.eks. orkanen *Diana*); det som kjennetegner denne underkategorien er at navnene får sin fulle betydning når referenten tilhører fortiden;
6. abstraktenavn – navn på menneskeskapte fenomener «vilka visserligen har eller kan ha förnimbara manifestationer i sinnevärlden men som också existerar i en eller flera personers psyke helt oberoende av dessa yttre manifestationer» (Pamp 1994 s. 53)⁴⁸, bl.a. boktitler, navn

⁴⁷ Pamp henvender seg mange ganger til en annen inndeling av egennavn foreslått tidligere av Gerhard Bauer. Som personnavn betrakter Bauer (1985 s. 53, 57) også navn på etniske grupper og folkestammer (f.eks. *tyskere* eller *frankere*). Disse kategoriene passer ikke til Pamps definisjon av egennavn som er «monoreferentielle lexikaliserade bildningar» (Pamp 1994 s. 49).

⁴⁸ Pamp forklarer sin mening ved hjelp av boktittelen Røda rummet. Det spiller ingen rolle om boken er håndskrevet, skrevet i blindeskrift eller trykt på en vanlig måte; den er fortsatt en

på komposisjoner, selskaper, organisasjoner, varemerker, bilmodeller og dyrkede plantesorter.

Inndelingen er trolig det første nordiske forsøket på å sortere alle navnekategoriene. Bengt Pamp (1994 s. 56) understreker at inndelingens fordel er at den har ambisjon om å være helhetlig, men samtidig tillater han en mulighet til å legge til en annen kategori ved behov. Dessuten påpeker han en vesentlig ulempe, nemlig grensen mellom det abstrakte og det konkrete, som i mange tilfeller kan være vanskelig å trekke. Til tross for dette mener han at inndelingsprinsippet bør beholdes, selv om noen navn kanskje bør flyttes til andre underkategorier.

4.2 Katharina Leibbrings forslag (2021 og 2023)

En lignende gruppering ble foreslått av Katharina Leibring i den ovennevnte boken *Namn och namnforskning*. Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn redigert av Staffan Nyström (2021). Forskeren kom med et forslag om å dele alle de øvrige navnene i fem mindre undergrupper (Leibring 2021 s. 247):

1. navn på dyr, som videre også lar seg dele i mindre kategorier, f.eks. med hensyn til de navngivende dyrenes funksjon og relasjon til mennesker;
2. navn på kjøretøy, fartøy og transportmidler som generelt har en bevegelig funksjon (f.eks. biler eller båter);
3. navn på gjenstander, dvs. ting som ikke har en bevegelig funksjon (f.eks. leker, smykker eller våpen);
4. navn på immaterielle foreteelser, som ikke skapes av mennesker (f.eks. navn på epoker, hendelser samt kunstneriske, musikalske og litterære verk);
5. navn på foretak og varemerker.

Denne inndelingen ligner på den som allerede har blitt foreslått av Bengt Pamp, men Leibring kombinerer kategoriene saksnamn og hendelses- og epokenavn. Hun påstår antakeligvis at slike egennavn bør behandles på samme måte, men hun utdyper ikke dette standpunktet. Det er også interessant at Leibring ikke henvender seg til Pamps artikkel; hun inkluderer bare referansen i den vedlagte litteraturlisten.

selvstendig abstrakt tilværelse. Men når man snakker om Röda rummet som «en sådan andlig produkt» (Pamp 1994 s. 53), de er det et abstraktenavn.

Leibring påpeker at det er variasjoner i forskningen på de ulike typene øvrige navn. De navnene, som nordiske navneforskere er mest opptatt av, er dyrenavn (særlig navn på landbruksdyr) og fartøysnavn. Navnene på gjenstander og de såkalte «kommersielle» navn er derimot blant de temaene som sjeldnest drøftes (Leibring 2021 s. 248).

Man kan ha inntrykk av at nordiske navneforskere har ikke noe behov for å diskutere om hvordan denne meget brede kategorien bør inndeles. Hittil har ingen forsker kommentert de to grupperingene foreslått av Bengt Pamp og Katharina Leibring. Imidlertid bestemte Katharina Leibring seg for å gjøre endringer i sin inndeling av krematonymer. I 2023 publiserte hun artikkelen *Rörelser inom onomastikonet i det 21:a seklet*, som er et svar på en tekst *Rörelser inom onomastikonet* skrevet i 1997 av Thorsten Andersson. Leibring ønsket å konfrontere de tidligere beskrevne metodene for å flytte egennavn fra en klasse til en annen, foreslått av Andersson. Hun bemerket et svært viktig poeng, som bør tas i betraktning i slike teoretiske diskusjoner, nemlig at i løpet av de siste tjue årene

[har – A.M.] världen kraftigt förändrats [...] och den onomastiska kunskapsmassan har ökat. [...] En viktig skillnad är att då var ännu inte digitala företeelser och världar så viktiga eller framträdande. Dessas uppkomst och utbredning har ju ökat både namnbehovet och namnfloran långt mer än man hade kunnat föreställa sig. Idag finns det ett större utbud av såväl information som kultur och underhållning, alltså många fler samtida namnförmedlare, men vi har också bättre tillgång till historiska källmaterial. (Leibring 2023 s. 8 f.)

Thorsten Andersson nevnte fire typer av egennavn, dvs. personnavn, stedsnavn, dyrenavn og varemerkenavn, og beskrev lån mellom kategoriene. Han konstaterte at «ortnamn och personnamn [...] är egennamn framför andra», men samtidig uttrykte et ønske om ytterligere NORNA-symposier angående øvrige navn (Andersson 1997 s. 17). Katharina Leibring ville derimot sjekke om Anderssons bemerkninger fortsatt var gyldige. Attpåtil var det nødvendig å utforske måter å låne navn til og fra de nyoppståtte navnekategoriene på (Leibring 2023 s. 11). Av den grunn bestemte navneforskeren seg for å sjekke alt dette ved hjelp av følgende inndeling av egennavn⁴⁹: personnavn, dyrenavn, kommersielle navn (dvs. navn på foretak og varemerker) og *øvrige øvrige navn*. Hvis man ser på denne inndelingen, og samtidig husker Leibrings forrige gruppering (jf. Leibring 2021), kan man lure på hvorfor hun nå velger å dele de såkalte øvrige navnene inn i tre underkategorier (dvs. dyrenavn, kommersielle navn og *øvrige øvrige navn*). I tillegg kan navnet på den tredje

⁴⁹ Forskeren har bevisst utelatt stedsnavn i sine betraktninger, og anser dem bare som långivere (Leibring 2023 s. 8).

gruppen oppfattes som en overraskelse. Forskeren (Leibring 2023 s. 16) understreker at det som *de øvrige øvrige navnene* har til felles, er deres juridiske status som (i motsetning til kommersielle navn) er helt uregulert. Gruppens andre egenskap er at de til vanlig ikke blir brukt i skriftlig form. Man kan da spørre om det virkelig er slik at krematonymer utelukkende brukes i muntlig kommunikasjon, eller om de aldri er beskyttet av loven. Leibring er kanskje ikke begeistret for sin egen definisjon, og mener at den er «lite fyrkantig[...]» (ibid.). I denne gruppen inkluderer hun likevel navn på individuelle transportmidler (bl.a. biler, sykler, sparkstøttinger og kanoer), leker, husholdningsapparater samt datamaskiner. Ikke desto mindre ser hun en mulighet til å utvide listen, f.eks. med navn på datanettverk, bibliotekdatasystemer og til og med navn på bedrifts- og statlige intranett, men «då kommer vi in på namn som också kommunikas skriftligt och som används av fler personer» (ibid.), og det passer ikke til Leibrings definisjon av *øvrige øvrige navn*. Navn på fartøy og transportmidler medregnes ikke, for de utgjør to separate kategorier (som Leibring ikke vurderer i artikkelen). For den første gruppen finnes det ofte noen offisielle regler som må tas i betraktning ved navngiving. Navnene på ikke-private transportmidlene får derimot en mer offisiell karakter siden de ofte blir synlige på utsiden av selve farkostene (ibid.). Det som er verdt å legge merke til, er at Leibring ikke kaller alle de underkategoriene av krematonymer for øvrige navn, slik som hun tidligere har gjort. Man kan også lure på hvorfor hun ikke foreslår noen bedre betegnelse på *de øvrige øvrige navnene*, og hvorfor hun heller ikke formulerer en mer presis definisjon av denne gruppen.

5. Hovedforskningsområder

Nå ønsker jeg å gi en kort oversikt over de viktigste publikasjonene angående krematonymer som allerede har blitt drøftet av nordiske navneforskere. Siden jeg ikke betrakter dyrenavn som krematonymer, vil jeg ikke inkludere dem i denne oversikten. Det er likevel verdt å huske at denne navnekategorien er veldig viktig for nordiske navneforskere, noe som gjenspeiles i antallet studier i navn på ulike dyrearter publisert i Norden (bl.a. Kvaran 1999; Leibring 2012a; 2014; 2015; Meldgaard 1993; Weyhe 1994).

Kommersielle navn, dvs. navn på foretak, varemerker og produkter, har i det siste blitt til et viktig forskningsområde for noen av de svenske navneforskerne. Man kan ha inntrykk av at de er blitt påvirket av finske navneforskere (bl.a. Paula Sjöblom og Väinö Syrjälä) som har stor interesse for urbant navneforråd (jf. Sjöblom 2007; 2013; 2016; Syrjälä 2017). Det finnes noen lignende svenske studier, f.eks. From *Backmans Blommor to Hairstyle by Lena*:

The Use of Personal Names in the Names of Small Companies in Sweden av Katharina Leibring (2012b) hvor hun drøfter bruken av personnavn i navn på små svenske bedrifter, eller *Scandigo Supermercado*, *Skandinavisk noticias S.L.* och *Scandinavian Building*: Lite om företagsnamn med skandinavisk profil bland utlandsskandinaver i Spania av Ulla Börestam (2011) angående navn på skandinaviske bedrifter i Spania. I tillegg finnes det enkelte studier om bestemte krematonymer i Uppsala, dvs. *Lena Gavelin*, *Mäklare Kulling*, *Bennys allservice* och *Glada grisen*: Exempel på företagsnamn i Uppsala av Linnea Gustafsson (2018), og *Från Carl Grotérus Rak & Frisersalong till Hairmony*: en studie av Uppsalas frisørnamn skrevet av Elin Pihl (2007). Dessuten finnes det én artikkel som er en historisk oversikt over navn på spisesteder i Göteborg (se Ernby & Paulsson 1994). Men man kan likevel observere at, i motsetning til f.eks. Polen, finnes det ingen studier i navn på andre typer av foretak, bl.a. begravellesbyråer, skjønnhetssalonger eller overnattingsteder. Dessuten er det bare Göteborg og Uppsala som blir diskutert med hensyn til sine onomastiske landskap. Man kan lure på hvorfor det finnes ingen studier angående landets hovedstad – Stockholm, eller andre svenske byer. Når det gjelder de andre nordiske landene, finnes det nesten ingen lignende studier. Det eneste ikke-svenske eksemplet er antakeligvis artikkelen av Botolv Hellesland (1994) Namn på offentlige og private institusjonar som omhandler strukturen til navn på ulike typer institusjoner.

En annen kategori, som nå og da diskuteres, er navn på ulike typer transportmidler, hovedsakelig skip, fartøy og båter. De blir gransket i hele Norden (jf. Aldrin 2019; Franzen 1966; Haasum 1994; Holm 1994; Hovda 1980; Johannessen 2008; 2009; 2015; Karlsson 1970; Modéer 1956; Otto 1952; Rogan 1992; Schybergson & Johannessen 2017; Sigmundsson 1997). Enkelte studier i navn på lokomotiver (jf. Karlsson 1994; Utterström 1994) og fly (jf. Johannessen 2015) skal også nevnes her. Det blir også mer og mer populært å granske uoffisielle navn på personbiler som til vanlig brukes i en smal krets (se Kvillerud 1994).

Studier i saknavn finnes det få. Katharina Leibring (2002) har drøftet navn på leker, mens Ambra Ottersbach og Daniel Solling (2022) har sammenlignet tyske og svenske navn på maskiner og tekniske apparater. Begge studiene konsentrerte seg om gjenstandenes uoffisielle navn. Her er det også verdt å nevne artikkelen skrevet av Sævar Ingi Jónsson (2023) som omtaler islandske bandnavn.

6. Konklusjoner

Interessen for krematonymer har vokst betydelig blant nordiske navneforskere i løpet av de siste årene. Tradisjonelt har fokuset vært på person- og stedsnavn, men nå ser det ut til å være en økende anerkjennelse av rollen som krematonymer spiller i det språklige landskapet. Likevel er det fortsatt behov for ytterligere forskning på ulike typer krematonymer. Attpåtil er det også nødvendig med flere teoretiske diskusjoner angående selve terminologien og omfanget av nøkkelbegrepet. Selv om nordiske navneforskere vanligvis foretrekker å bruke sine egne betegnelser (f.eks. *navn* istedenfor *onym*), ser jeg verdien av å adoptere den bredere tilnærmingen til krematonymer som er tatt av slaviske forskere. Siden internasjonalt har krematonymi allerede etablert seg som et viktig forskningsområde, er det nå på tide å satse på det også i Norden.

Referanser

- Aldrin, Emilia, 2019: Båtnamn som sociolingvistisk resurs. En studie av svenska fritidsbåtsågaers syn på namnvalet. *Namn och bygd* 107. S. 83–107.
- Andersson, Thorsten, 1997: Rörelser inom onomastikonet. I: *Ord och några visor tillägnade Kurt Zilliacus 21.7.1997*, red. av Maria Henrika Fremer, Birgit Marianne Blomqvist, Gunilla Harling-Kranck, Ann-Marie Ivars, Ritva Liisa Pitkänen, Mirja Saari & Peter Slotte. S. 13–19. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Bauer, Gerhard, 1985: *Namenkunde des Deutschen*. Bern/Frankfurt am Main/New York: Peter Lang.
- Borowiak, Patryk, 2021: Polskie i bułgarskie firmonimy w perspektywie komunikacyjno-wizualnej. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Breza, Edward, 2005: Nazwy obiektów i instytucji związanych z nowoczesną cywilizacją (chrematonimy). I: *Polskie nazwy własne*. Encyklopedia, red. av Ewa Rzetelska-Feleszko. S. 343–361. Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN.
- Börestam, Ulla, 2011: Scandigo Supermercado, Skandinavisk noticias S.L. och Scandinavian Building. Lite om företagsnamn med skandinavisk profil bland utlandsskandinaver i Spanien. Uppsala: Uppsala universitet.
- DDO = Den Danske Orbog <https://ordnet.dk/ddo>
- Ernby, Birgitta & Paulsson, Kerstin, 1994: Namn på matställen i Göteborg – en historisk översikt. I: *Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991*, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 321–338. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Franzen, Gösta, 1966: Färöiska båtnamn. *Annales Academiae regiae scientiarum Upsaliensis* 1965–1966. S. 26–63.
- Gałkowski, Artur, 2011: Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim. Version 2. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Gustafsson, Linnea, 2018: *Lena Gavelin, Mäklare Kulling, Bennys allservice och Glada grisen*. Exempel på företagsnamn i Uppsala. I: Katharina och namnen. Vänskrift till Katharina Leibring på 60-årsdagen den 20 januari 2018,

- red. av Leila Mattfolk & Kristina Neumüller. S. 179–183. Uppsala: Uppsala universitet.
- Haasum, Sibylla, 1994: Från Ormen Långe till kemikalietankern Flamenco – kring svenska båtnamn – alla kategorier genom alla tider. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 255–267. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Helleland, Botolv, 1994: Namn på offentlige og private institusjoner. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 347–361. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Holm, Lilliane Højgaard, 1994: Om *Danmark, Lillebelt, Valdemar, Marie* – og alle de andre! E studie i danske færgers og ruteskibes navne. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 295–314. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Hovda, Per, 1980: Namn på småbåtar frå Ryfylke. I: Årsmelding 1979. Institutt for Nordistikk og Litteraturvitskap, Avdeling for Namnegransking. Universitetet i Oslo. S. 42–45.
- International congress of onomastic sciences, Onomastic terminology <https://icosweb.net/publications/onomastic-terminology/>
- ICOS 2019 = International Congress of Onomastic Sciences, 2019. List of Key Onomastic Terms. Tilgjengelig: <https://icosweb.net/wp/wp-content/uploads/2019/05/ICOS-Terms-en.pdf>.
- ISLEX = ISLEX-orðabókin: <https://islex.arnastofnun.is/is/>.
- Jóhannesson, Ole-Jørgen, 2008: Skipsnavn i oljevirksomheten. I: Norræn nöfn – Nöfn á Norðurlöndum. Hefðir og endurnýjun. Nordiska namn – Namn i Norden. Tradition och förnyelse. Handlingar från Den fjortonde nordiska namnforskar-kongressen i Borgarnes 11–14 augusti 2007, red. av Guðrún Kvaran, Hallgrímur J. Ámundason, Jónína Hafsteinsdóttir & Svavar Sigmundsson. S. 249–260. Uppsala: NORNA-förlaget.
- 2009: Fortuna og Amor. Skipsnavn hentet fra den antikke mytologien. I: Namn och kulturella kontakter. Handlingar från NORNA:s 37 symposium i Hapsal den 22–25 maj 2008, red. av Leila Mattfolk & Terhi Ainiala. S. 151–163. Uppsala: NORNA-förlaget.
- 2015: Innovasjon i navnemønstre til sjøs og i luften. I: Innovationer i namn och namnmönster. Handlingar från NORNA:s 43:e symposium i Halmstad den 6–8 november 2013, red. av Emilia Aldrin, Linnea Gustafsson, Maria Löfdahl & Lena Wenner. S. 114–132. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Jóhannesson, Kristinn, Karlsson, Hugo & Ralph, Bo, 1994: Inledning. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 9–10. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Jónsson, Sævar Ingi, 2023: «Í sjálfu sér skiptir engu hvað hljómsveitir heita, eins lengi og þær eru skemmtilegar.» Um hljómsveitanöfn á Íslandi. I: Nöfn á nýrri öld. 20 greinar í tilefni 20 ára afmælis Nafnfræðifélagsins, red. av Emily Lethbrigde & Rósa Þorsteinsdóttir. S. 228–241. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum.
- Karlsson, Hugo, 1970: Studier över båtnamn särskilt namn på backebåtar och bank-skutor från 1700-talets Bohuslän. Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning.

- 1994: Namn på ånglokomotiv. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 203–216. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Kosyl, Czesław, 2001: Chrematonimy. I: Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski, red. av Jerzy Bartmiński. S. 447–452. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- 2003: Chrematonimia. I: Słowiańska onomastyka. Encyklopedia, red. av Ewa Rzetelska-Feleszko & Aleksandra Cieślikowa. S. 370–375. Warszawa/Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie, t. 2.
- Kvaran, Guðrún, 1999: Islandske husdyrenavne. I: Den nordiska namnforskningen. I går, i dag, i morgon. Handlingar från NORNA:s 25:e symposium i Uppsala 7–9 februari 1997, red. av Mats Wahlberg. S. 205–215. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Kvillerud, Reinert, 1994: Vardagliga namn på bilar. En studie om namngiving. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 229–241. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Leibring, Katharina, 2002: *Bultron, Papegojan P* och *Samiriami* – om namn på leksaker. I: Leksaksnamn och järnvägsnamn. Två uppsatser. S. 5–17.
- 2012a: Staffan i den svenska kattnamnsskatten. I: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012, red. av Katharina Leibring (huvudred.), Leif Nilsson, Annette C Torensjö & Mats Wahlberg. S. 141–148. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.
- 2012b: From *Backmans Blommor* to *Hairstyle by Lena*. The use of personal names in the names of small companies in Sweden. I: Names as language and capital. Proceedings of names in the economy III, Amsterdam, 11–13 June 2009. Ed. by Reina Boerrigter & Harm Nijboer. S. 48–57. Amsterdam: Meertens Instituut.
- 2014: Från Trogen till Tyson. Hundnamn i Sverige i förändring. I: Från renhållningshjon till modeaccessoar. 10 000 år av relationer människa–hund i Sverige. Föredrag vid ett symposium i Uppsala 15 februari 2013, red. av Anne-Sofie Gräslund & Ingvar Svanberg. S. 121–138. Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs akademien för svensk folkkultur.
- 2015: Namn på sällskapsdjur. Nya mönster och strukturer. I: Innovationer i namn och namnmönster. Handlingar från NORNA:s 43:e symposium i Halmstad den 6–8 november 2013, red. av Emilia Aldrin, Linnea Gustafsson, Maria Löfdal & Lena Wenner. S. 134–152. Uppsala: NORNA-förlaget.
- 2021: Övriga namn. I: Namn och namnforskning. Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn. Version 2, red. av Staffan Nyström. S. 247–261. Uppsala: Uppsala universitet. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1531251/FULLTEXT01.pdf>
- 2023: Rörelser inom onomastikonet i det 21:a seklet. I: Namn och gränser. Rapport från den sjuttonde nordiska namnforskarkongressen den 8–11 juni 2021, red. av Väinö Syrjälä, Terhi Ainiala & Pamela Gustavsson. S. 7–21. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Meldgaard, Eva Villarsen, 1993: Kattens navn. 2000 danske kattenavne. København: Billesø og Baltzer.
- Modéer, Ivar, 1956: Skeppsnamn och skärgårdsnamn. Stockholm: Natur och kultur.
- Namn och namnforskning. Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn. Version 2. Red. av Staffan Nyström. 2021. Uppsala: Uppsala universitet. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1531251/FULLTEXT01.pdf>
- NAOB = Det Norske Akademis Ordbok <https://naob.no/>

- Odaloš, Pavol, 2015: Modelovanie a modely chrématoným. I: 19. slovenská onomastická konferencia, red. av Iveta Valentová. S. 464–472. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV.
- Ottersbach, Ambra & Solling, Daniel, 2022: *Staubi & Robban*. Individualnamen für Maschinen und technische Geräte im deutsch-schwedischen Vergleich. I: Beiträge zur Namenforschung 57. S. 311–341.
- Otto, Ludwig, 1952: Træk af skibsnavnenes historie. I: Årbog 1952. Udgivet af Selskapet «Handels- og søfarts-museets venner». S. 137–167. Helsingør: Handels- og søfartsmuseet på Kronborg.
- Pamp, Bengt, 1994: Övriga namn och andra. Ett försök till gruppering av egennamnen. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 49–57. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Pihl, Elin, 2007: Från *Carl Grotérus Rak & Frisersalong* till *Hairmony* – en studie av Uppsalas frisörnamn. I: Blandade namnstudier, red. av Svante Strandberg under medverkan av Elin Forsberg. S. 9–52. Uppsala: Uppsala universitet.
- Rogan, Bjarne, 1992: Oskar og Gaa Paa, Vanntrivsel og Svigemors Drøm. Norske lystbåtnavn i går og i dag. I: Norsk Sjøfartsmuseums årbok 1992. S. 59–103. Oslo: Norsk sjøfartsmuseum.
- SAOB = Svenska akademins ordbok <https://www.saob.se/>
- Schybergson, Anita & Johannessen, Ole-Jørgen, 2017: Nordiska fartygsnamn från 1800-talets första decennier i ett komparativt perspektiv. I: Namn som kjelder. Rapport frå Den sekstande nordiske namnforskarkongressen på Jæren folkehøgskule, Kleppe 8.–11. Juni 2016, red. av Tom Schmidt & Inge Sæerheim. S. 201–217. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Sigmundsson, Svavar, 1997: Isländska namn på båtar. I: Ord och några visor tillägnade Kurt Zilliacus 21.7.1997, red. av Maria Henrika Fremer, Birgit Marianne Blomqvist, Gunilla Harling-Kranck, Ann-Marie Ivars, Ritva Liisa Pitkänen, Mirja Saari & Peter Slotte. S. 304–309. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Sjöblom, Paula, 2007: Finnish company names. Structure and function. I: Names in commerce and industry. Past and present, red. av Ludger Kremer & Elke Ronneberger-Sibold. S. 297–306. Berlin: Logos.
- 2013: Commercial names in Finnish public space. I: Onomastics in contemporary public space. Ed. by Oliviu Felecan & Alina Bugheșiu. S. 161–171. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars.
- 2016: Commercial names. I: The Oxford handbook of names and naming. Ed. by Carole Hough. S. 453–464. Oxford: Oxford University Press.
- Syrjälä, Väinö, 2017: Naming businesses – in the context of bilingual Finnish cityscapes. I: Socio-onomastics. The pragmatics of names. Ed. by Terhi Ainiala & Jan-Ola Östman. S. 183–202. Amsterdam: John Benjamins.
- Utterström, Gudrun, 1994: Trollhättan, Roxen, Claes de Friezsky, Gefion, Halfdan snälle, Tvåan, Kraftig och Pantern. Om namn på svenska lok. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 217–227. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Weyhe, Eivind, 1994: Færøske fåreflokken. I: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991, red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. S. 139–156. Uppsala: NORNA-förlaget.

